

Spēles ar psihiatrijas pacientiem

Inga PĀPARDE, tālrunis: 67886825

Psihiatriskajās slimnīcās gadu gadiem dzīvo pacienti, kuriem tur nemaz nevajadzētu mītnāties. Šiem cilvēkiem vienkāšī nav, kur palikt. Viņu veselības situācija nav atbilstoša ievietošanai valsts sociālās aprūpes centros cilvēkiem ar garīgās attīstības traucējumiem, kuri ir Labklājības ministrijas (LM) pārziņā, bet arī slimnīca nav piemērota pastāvīgai dzīvei. Lai gan pacientu tiesību aizstāvji un psihiatrijas profesionāļi gadiem runājuši par šo problēmu, iespējams, tieši budžeta krīze to atsinās. Jautājums tikai – kā? Pašlaik vērojama divu – Labklājības un Veselības – ministriju viedokļu sadursme, kur psihiatrijas pacientu tiesības paliek otrajā plānā.

Saskaņā ar Veselības ministrijas (VM) sniegto informāciju plānots, ka no šā gada 1. aprīļa valsts vairs neapmaksās psihiatriskā profila stacionārajās nodalās sniegto palīdzību personām ar garīga rakstura traucējumiem, kas var tikt uzņemtas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestādēs. Tas nozīmē, ka šīs

VIEDOKĻIS

Ieva Leimane-Veldmeijere, resursu centru cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem ZELDA direktore:

– Tas, kas šajā situācijā ir nepieņemami, ir veids, kā un kad šis lēmums tika pieņemts. Par lēmumu varētu domāt tikai tad, kad būtu notikušas vienošanās ar citiem partneriem par to, kā tiks finansēta pacientu aprūpe. Kas 1. aprīlī notiks ar *sociālajiem pacientiem*? Cik šādu pacientu ir? Mums ir ne tik veiksmīgi piemēri no ASV, kur lēmumam slēgt psihiatrijas institūcijas neviens nebija gatavs un pacienti nonāca uz ielas. Mēs varam mācīties no citām valstīm, kas gājušas cauri sāpīgām reformām. Plānojot reformas, jābūt skaidram rīcības plānam, kā tiks nodrošināti katram pacientam nepieciešamie pakalpojumi. Šajā MK lēmuma gadījumā demžēl nav par to padomāts. Runājot par pacientu integrāciju, arī Pasaules veselības organizācija to atbalsta. Tā ir doma atteikties no pacientu izolēšanas lielās institūcijās, taču arī te valsts nostāja nav skaidra.

grupas pacientiem būs jāpamet slimnīcas, ja netiek atrasts kāds cits variants.

«Psihiatri vairāku gadu garumā runājuši par to, ka Latvijā ir pārāk daudz slimnieku un pārāk daudz stacionāro gultu psihiatrījā,» norāda Rīgas Stradiņa universitātes psihiatrijas katedras vadītājs profesors Elmārs Rancāns. Pasaulē būtisku lomu psihisko pacientu aprūpē ieņem starpprūpes iestādes (dienas centri, ambulatorā psihiatriskā aprūpe) un speciālas sociālās aprūpes iestādes cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām, bet

pacients uzturas vidēji 15 dienas, bet, kad iznāk no slimnīcas, viņam pretī ir mobilā komanda, kas ar viņu strādā katru dienu, ambulatorais dienests un dienas centrs. «Mums nekā tāda nav vai ir pavisam niecīgā līmenī, tikai dažī dienas centri, tāpēc cilvēks paliek slimnīcā,» spriež E. Rancāns. Viņš min piemēru, kā Igaunija «atbrīvojas no gultas vietām» – ar vienu spalvas vilcienu vienu slimnīcu no psihiatriskās pārveidoja par sociālās aprūpes centru šiem pacientiem.

Tiesa, ne psihiatriem, ne citiem speciālistiem pagaidām nav skaidrs, kā varētu notikt valdības lēmuma īstenošana, lai gan 1. aprīlī nav aiz kalniem. VM valsts sekretāra vietnieks Rinalds Muciņš skaidro, ka ideja ir veicināt sociālo un veselības dienestu sadarbību. «Ir skaidri identificēti pacienti, kuri varētu dzīvot aprūpes centros, kuri tiktu izveidoti pie pašam psihoneiroloģiskajam slimnīcām, piemēram, vienu slimnīcas bloku nodalot,» klāsta R. Muciņš. Slimnīcās tiktu izveidotas kapitālsabiedrības, kas «apsaimniekotu» visu šo aprūpi. Kā var noprast, vis-

lielākie strīdi pašlaik ir par naudu. Sākotnēji VM vēlējas, lai sociālo aprūpi finansētu tikai «labklājība», taču tagad par katru pacientu VM varētu maksāt 15–20 latus dienā. Papildu nauda centriem būtu pacientu pensijas (pašlaik slimnīcas nevar izmantot pacientu pensijas, savukārt sociālās aprūpes centros iemītnieku pensijas lielā daļa – 85 procenti – tiek novirzīta centra darbībai), kā arī būtu vajadzīga LM budžeta dotācija.

Arī LM liekas naudas nav, kā arī nav brīvu vietu sociālās aprūpes centros, uz kuriem rinda ir vairāk nekā 600 cilvēku. LM vadības sākotnējais komentārs ir šis: «Turpinām pārrunas un ceram, ka izdosies panākt konstruktīvu risinājumu. Vēlamies panākt, lai cilvēki, kuriem ir psihoneiroloģiskās saslimšanas, saņemtu tam visatbilstošāko pakalpojumu.» LM komunikāciju nodalās vadītāja Ilona Jurševska saka: «Mēs gaidām no VM precīzus skaitļus – cik no psihiatrisko slimnīcu pacientiem atbilst tai klientu daļai, kuri ir ar garīgās attīstības traucējumiem un kuriem ir tiesības nedēļas beigām. ■

Pēc neoficiālas informācijas (VM pagaidām nevar pateikt, cik kopumā ir tādu pacientu, kuriem vajadzētu dzīvot sociālās aprūpes centros, nevis slimnīcā), pašlaik slimnīcās potenciālo sociālo klientu skaits nevarētu būt liels. Tiesa, Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centra dati liecina, ka no 560 vietām slimnīcā Rīgā apmēram 100 ir ilgstoši ārstēti pacienti, kas varētu dzīvot sociālās aprūpes centrā, kur būtu gan medicīniska, gan sociāla aprūpe. Abām ministrijām par galīgo variantu jāvienojas jau līdz nākamās nedēļas beigām. ■